

A 1889

1838

A
89

Põrgu Koljat

Pulma jutt

Teine armuke.

1887 kirjand. 22. aprill 1887. Mgjutt.

Kirjutanud

D. L.

Sind 5 kop.

Tartus 1887.

Trükitud R. A. Hermann'i kirjadega.

51148

A
pää

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 22. Августа 1887 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

34116

Pombi Rein rüipas vähä õlut. Aega mööda õppis ta ka sõprade seltsis wiina rüipama. Esite oli wiin temale üsna libe ja peale napsi wõtmist läkswad poisid filmad alati punni ja wesiiseks, aga sõprade peale ajamise peale õppis ta siiski nende eesmärgi järele juuma. Rein läks igal pühapäawal kõrtsi, piip tormas juus. Alles poole öö aegus pööris ta sealt sooja pea ja tuigerdawa jalgadega tagasi.

Kolme aasta eest oli Rein igal juhul kui wirt ja tubli pois tuntud. Ta oli omale noored õunapuud seemnest kaswatanud ja need kofusiwad tubliste ta hoole all. Nüüd oli Rein joodik, kelle peale igauks põlastusega waatas. Ja need weikejed õunapuud aias, kes enne hooljate käte hoolitsusel üsna filma nähtawalt sirgusiwad, need seisiwad lausa umbrohu ja heina sees ja kurtiwad hoolitsejat taga, ega kaswanud suurt midagit.

Rein oli wenna ees poisiks, aga see palk, mis ta sai, oli liig weike tema juugi tasumiseks. Reinul oli kõrtsis juba heagi wõlg ees.

Ühel pühapäawal küsis Rein jällegi kõrtsimehe käest wiina mõlgu, see ütles: „Ei saa wõlgu.“ Kõrtsi sõbrad andsivad Reinule nõuu, nut westi pandiks anda. Rein mõtles: oh, kui hea oleks nüüd küll wiin ja andis westi pandiks.

Rein tuigerdas öösel kõrtsist kodu. Hommikul sai ta wenna käest tubliste tõrelda.

Shtul oli Süri ja Reinu isa ära surnud ja kõik

oma wara wanema poja Zürile lubanud ja Reinu pärandusest täitja ilma jätnud. „Sest Rein“, oli ta kurwastusega ütelnud, on oma ihu ja hingega igaweste kadunud!“

Oli wend tõrelemise järgi jätnud, tõmbas Rein omad uued saupad jalga ja läks nendega wiimast korda kõrtsi poole, sest need jäiwad peale jelle kõrtsi mehe woli ja tarwituse alla; Reinul aga oli jelle eest pääwas otja wiina küllalt. Rein lahutas oma kodust tustku kõrtsi laua taga wiina sees, kuna kodused rahwas isa matuste wastu walmistasiwad.

Oli pea poole öö aeg, kui Rein pool pudelit wiina tustku pistis, nii palju oli temal kõrtsi mehe heaks arwamise järele saabasteft üle jäänud; ta ronis kõrtsi wälja ja tuigerdas kodu poole. Aga kodu minna ja seal wenna käest tõrelda saada: see oli Reinule wastu meelt. Ta pööris tee ääre heina küine.

Waewalt uinus ta magama, kui hirmus mees ilmus; ta keha oli kõhn, aga nägu, jah, see oli hirmus — ja kui koledad sõjariistad ning jarwed! Palju rahwast jeifis järju mäe otjas. Mäe kalda all põles elaw tuli, otje kui piirituse tuli, laenetawa ja wahutawa wedeliku peal; wedeliku seest paistiwad wahest hirmjad madude pead.

Hirmus mees, päris „põrgu Koljat“, tuli ja pistis oma koleda mõegaga ühel jaul inimestel filmad peast wälja. Nüüd puhus külm tuul. Pimedad hakkasiwad külmetama ja lõdijema, neil oli wäga hädaste keha soojendust tarwis. Nad ronisiwad mäe järju kalda poole, kust soem õhk wastu tuli, et „keha soojendust“ saada. Põrgu Koljat hirwitas jeda nähes; oh kui hirmus see oli!

Pimedad, enamiste mehed, astusiwad weel kiiremalt

edasi, kui rohkem sooja tundsiwad, nad ei teadnud mingit õnnetust karta, ka wiimajel kalda serwal ei peatanud nad, waid langešiwad! —

Põrgu Koljat tegi teise jau inimestega sedasama, mis esimestegagi teinud. Ka nende peale puhus külm tuul ja nad tõttasiwad kalda serwale — ja langešiwad. Rein nägi nende seas ka oma tuttawaid jungi sõpru.

Rein tundis nüüd üsna selgeste, kui tule merest aur ülesse käis, et see õlle ja paiase hais ja aur oli, pärast tuli wiina aur, see käis temale kangeste ninasše, ka tubaka haisu ja suitsu oli palju. Rein tahtis aewastada, aga ei saanud. Aur tegi ta pea uimaseks; ta nägi, kuidas alla kukkujad laenetawa wedelikku sisse langešiwad, ainult lagi-pea otsukesed paisšiwad wedelikku seesst wälja. Tuli keerles ja kõrwetas nende juuksed; juured maod jäsišiwad peade ümber ja närišiwad neid.

Rein nägi põrgu Koljatit oma poole tulewat. Oh! Kas tõeste pidi tema ots juba nii lähedal olema! Põrgu Koljat wehkles mõdegaga õhu sees; kord oli ta kõrtsi mehe, kord õlle pruuli ehk wiina põletaja nägu. Põrgu Koljat astus Reinu ette ja tahtis mõdegaga ta filmi wälja pista — Rein ärkas — see oli unes.

Külmawärin käis temal kehast läbi ja külmad higi pisarad seišiwad otša peal. Ta rüipas pudelist wiina, et see hirmu ära ajaks, pööris teise külje ja uinus jällegi.

Põrgu Koljat ilmus oma hirmja koguga Reinu ees, juba tungis teraw mõek Reinu filmasše — ta ärkas uueste.

Rein wärišes kui haawa leht, ta otsis wiina pudelit ja tahtis rüibata — aga oh hirmutust! Wiina pudeli lülje peal oli seešama hirmus kuju: päris põrgu Koljat ise. Rein kohtus jeda nähes; wiin oli temale

läila. Ta ei teadnud isegi, mis temaga oli sündinud; ta oli väga rõhutatud, pisarad tulivad temale silmi; ta heitis magama.

Päike oli juba ammugi peale lõune jõudnud, kui Rein üles ärkas; ta pea walutas. Ta ajas ennast jalgade peale ja mõtles kodu minna. Küine uft lahti tehes puutus temale midagi silma; ta pööris tagasi: no waata, eks see olnud ta oma wiina pudel. Küid tuli temale kõik selgeste meelde, et ta eila saapad wiina eest kõrtsimehele annud. Pudelit waadates puutus temale jällegi see hirmus pilt seal pudeli külje peal silma — see pörgu Koljat. Värin käis ta kehast läbi.

„Kõll“ ja pudel on oma elu küine nurga ääres lõpetanud, klaasi tükid hülgavad weel päikese paistel. Ka kallid märjute wõi „keha jookendus“ on rohu sisse põgenenud, aga pörgu Koljat hirwitab ikka weel seinä ääres. Aga mis see on: „Till! toll!“ Kurw laulu kaja kostab Reinule kõrwu. Ja jällegi: „Till! toll!“ Reinu süda on raske, ta astub pikkameisi kodu poole.

Kodus teatas haiglane ema Reinule, et furnu matjad ta isa hauale wiinud; kuidas lõikas see Reinu südamest läbi. Rein jutustas oma hirmust unenägu ka emale, see kuulas ristas kätega pealt.

„Oh!“ õhtas ema, kui Rein jutustamist lõpetas. „See on hirmus! — Waata, see pörgu Koljat on raha ahnus, kes kõrtsimehi kihutab rahwast joomisele meelitama. Talwel ütlewad wiina sõbrad ikka kõrtsi astudes, et „keha jookja“ lähawad wõtma ja see on see see wiina aur, kes inimesi joomisele weab ja nad langevad üle pea wiina sisse ning lähewad hukka. Need maod on kange wiina wõim, mis mõistust rikub ja wedelik, eks see ole ju õlu ja wiin, kus enam inimesi

upub kui merde. Oh pojuke! Mina manitsjen sind: jäta wiina juumine järele, põgene tema wõimuu eest; siis jääb sull weel üks film alles, kelle najal ja ilmas läbi wõid saada. Oh luba seda!

„Jah, ma tahan ennast parandada!“ ütles Rein nutuga.

Rein oli kurw, ega näinud tema huultel keegi naeratusi; see kurw olek lestis mõni kuu. Nähä oli, et Rein ennast tõeste muutnud on.

Kolm aastat oli matuse ajast mööda. Jüri, Reinu wend tahtis noort perenaist kodu tuua. Pulma wastu walmistadi kibedaste. Pulma pääwa hommik jõudis kätte; wanter wantrre järele wuras Lombi õue, üks ilusam kui teine. Ka Tartu maalt tuli Jüri tädimees oma pika wantriga, aga see oli hoopis teist laadi, ei tal polnud otša laudu, waid kõidega oliwad otšad kinni põimitud, kelle peale weel õle otšad käänetud.

Pulma pillid hüidsiwad; nooremad tõttasiwad tantšu pörandale, kus ka Rein ei puudunud. Iseäranis ühe neiuga tantsis ta hea meelega, see oli Dja talu tütar. Wanemad waatasiwad esite nooremate lusti pealt, wiimaks kogusiwad aga weikeste hulkadesse juttu ajama. Ühte kohta nähti aga kord korralt inimesi rohkem kokku koguvad. Taluema jutustas seal oma elulugu.

„Mina sain oma armsa mehega mõisas teul tuttawaks,“ ütles ta. „Küid ta õndsake puhkab küll juba kolm aastat mulla all: rahu olgu ta põrmule. Teul oli Tõnis, nii oli ta õndsja nimi, tubli töömeez ja wiisaka jutuga.

Ühel ilusal suwe õhtul, see oli jaanitule juures, märkasin ma, et ta minu peale iseäralikult waatas,

mis peale ka minul pala üle teha käis. Tulelt lahku-
mise ajal juhtusin ma oma seltsilistest eemal olema.
Tõnis astus mu juure ja andis oma käe Inmalaga
jätmiseks, kus juures ta mulle tasakeste kõrva sisse so-
fistas: „Ma armastan sind!“ Ma tõmbasin oma käe
kohkudes tema peust lahti ja ruttasin oma seltsiliste
poole, Tõnis jäi aga kui tulp oma koha peale seisma
ja wahtis mulle järele. Kodu jõudes heitsin ma ma-
gama.

Koidu kuma kuldas taewa serwa, mina aga pööra-
sin sängis teist külge, ega saanud filmagi kiini. Ma
mõtlesin: kust see tuleb, et Tõnis mind armastab, te-
mal olla ju ammugi armuke: see ei wõi tõsi olla.
Omas südamas aga tundsin ma ometi, et ma teda ar-
mastasin ehk ma seda küll ei oleks tahtnud. Ikka wae-
was mind see mõte, et Tõnisel nüüd kaks armukest on.

Teul saime Tõnisega jälle kokku, kus ta minult kü-
sis, kas ma teda armastada ja tema kaasaks saada ta-
haksin. Ma ütlesin uhkelt: „Ei!“ Mu süda oleks küll
palju ennemalt „ja“ tahtnud ütelda. Ma jõudsin oma
üle walitseda ja oma auu hoida, sest see ei oleks ju
koguni tõlbanud, niisugusele „ja“ ütelda, kellel juba ar-
muke oli. Tõnis kohkus seda kuuldes, ta oli kui keeletu.

Kiriku minnes juhtusime pühapääwal kokku. Tõnis
nõudis minult järele, miks ma teda põlgawat. „Ma
ei põlga sind mitte,“ ütlesin mina, „aga armastada ei
wõi ega tohi ma sind iialgi!“

„Miks mitte?“ küsis Tõnis õhklades ja wärisewal
häälel. „Kas selle pärast mitte, et ma sauna mehe
poeg olen?“

„Ei! See on mull üks puhast,“ ütlesin ma.
Meie läksime edasi; Tõnis oli iseäranis kurw. Ta

wöttis minu käest finni ja ütles tungiwalt: „Ütle, miks ei tohi ja mind armastada! On sinu wanemad selle wastu, wõi on mind sinu ees laimatud?“ —

„Minu wanemad ei tea sest midagi; ka ei ole sind keegi minu ees laitnud, waid koguni kiitnud, aga . . .“

„Oh ütle, miks ei wõi ja siis mind armastada?“

„Ma oleks sinuga muidu küll rahul, aga . . . Noh, tead ju isegi.“ —

„Oh ütle! Ma ei tea midagi.“ —

„Jah waata, jull on juba . . . noh . . . armuke, (iseäranis wiimane sõna oli mull raske ütelda.)

Meie lähime wait olles edasi, sest kaks wantre täit kirikulisi sõitjivad meist mööda.

„Kas sinul minu wastu muud midagi ei ole?“ küsis Tõnis.

„Ei!“ ütlesin ma uhkelt, arwates, et see tõsi on, et temal armuke oli. Tõnis kookus, ta arwas mind turtšaka ja uhke olema.

Tülki aja pärast wöttis ta minu käest finni, ta nägu oli kurw. Mina tõmbasin oma kae ära ja taganesin temast eemale, mu süda tahtis niisugust häbemata tempu nähes lõhkeda; itka kõlas mu kõrwu „teine armuke.“

Tõnis käis ütlemata kurwa ja walu kannatawa näuga minu järel. Kiriku lähedal ütles ta, minu kõrwale astudes, walusa häälega: „Oh ära usu rahwa juttu; ainult sind armastan ma. Ma armastan esimest korda, ma armastan õnnetult!“

Selle ütelse peale oleks pidanud küll kiwid sulama, nii täis walu ja kurwastust oli see hääle kaja, aga minu südamesse ei mõjunud see sell korral mitte.

Ma pöörafin temale selja ja astusin teist tee äärt mööda edasi.

Kirikust koju tulles nägin ma Tõnist ta ema haul põlwili olema. Walge ninaräti käes, pühkis ta filmist pisaraid, ega pannud mind tähele; mina aga teadsin, et need pisarad mitte kõik ema pärast ei langenud, jeda tõendasivad ju sõnad „ma armastan õnnetult.“

Kodu jõudes olin ma väga rahutu. Tõnise kurw hääle kaja kõlas mu kõrwus alati, ma tundsin, et ma tema vastu wali olin olnud. Temal wõis ju õigus olla, et rahwas tühja juttu räägib.

Mõijas juhtusime kord ise paikas Tõnisega kokku. „Oh üttele, miks räägib rahwas, et jull armukene on?“ küsisin ma; ma pidin oma waljust temalt andeks paluma, tema aga pööris mulle kurwalt selga. Mu jüda tahtis walu pärast lõhkeda. Ma olin oma eluõnne ise oma jalgadega maha tallanud.

Kodus märkasivad wanemad minu kurwa olekut, nad pärisivad minult selle põhjust. Ma jutustasin neile kõik.

„Sa ütles: „Sa oleks pidanud temale ei üttelema ja muud midagi. See asi jäägu sest ajast katti. Unusta teda hoopis ära!“

„Oh jeda ma ei wõi; ma armastan teda!“

„Sa kuri pill pani mind lohmetama, ema aga waatas kaastundlikult mu otsa.“

Õhtul püidis ema mind waigistada. „Dota, laps!“ ütles ta. „Wahest asjad muudawad ja wõib kõik weel hästi minna, ehk wahest unetad teda koguni, mis weel parem on.“

Ma mõistjin ennast ise hukka. Tõnisele olin ma

kui uhke ja turtjaks ja ometi ei olnud see muud midagi kui auu tundmus ja — kui ma nüid veel seda wõiksin ütelda — uskmata olet, sest nüid arwasin ma tõeste, et tema õigust oli ütelnud.

Ühel õhtul sain ma mustaks määritud paberi lehe ja puusepa pliiatsi, ma torkisin ja määrisin sellega mitu päewa, kui mull tunnike waheaega oli. Isa ja ema paniwad imeks, et ma nii hoolega kirjutust õppisin. Ma olin koolis paljalt kirjutuse tähed kätte õppinud ja määrisin nüid lehe peale, mis ma weel mõistjin, sest palju tähta olin ma ära unustanud. Mõned tähed tegin ma ka trükitud raamatust, niipalju kui käsi andis.

Kui kiri walmis, läks ta minu peust kiriku teel Tõnise tädi peusse. Ma andsin ta selle julgujega, et tädi teda mitte lugeda ei mõista.

Kiri läks oma paika. Tõnis oli teda terve püha-päewa õhta poole „tudeerinud.“ Esmapäawal olime mõlemad teul. Nüid nägin ma selgeste, et kirjal suur mõju oli. Tõnis oli oma tädi käest kuulda saanud, et mina kirja annud. Mina ei mõistnud oma nime alla kirjutada, ei teadnud niisugusid tähta, aga kirja hakatusest oli Tõnis aru saanud, et mina kirjutanud; lõpikut ei ole Tõnis aga enam lugeda mõistnud.

Ma palusin oma eksitust andeks; ta waatas ime-likult minu peale. „Siis ja armastad mind?“ küsis ta wiimaks.

Ma ei tea mitte, mis ma talle selle peale wastasin; ma tundsin, kuida tema huuled minu omade vastu puutusiwad. Ma olin otjata õnnelik ja rõõmus. Tõnis hoidis aga seda määritud paberi lehte, kui püha mälestust, paigal. Rahu olgu ta õndsja põrmule hana põhjas!“ Nii lõpetas taluema oma juttu, ta

filmades wälkus weel kord nooruse läige ja kortsus palgeid wärwis õrn puna.

„Täname, taluema!“ ütlesiwad ümber olejad ta kätt pigistades. „Täname sind selle hea jutu eest!“

Taluema kohkus, nüid alles märkas ta, et kõik pulmalised, noored ja wanad, ta ümber oliwad kogunud juttu kuulama. Ta oli tahtnud ainult wanadele jutustada.

„Aga kus jäi see esimene armuke?“ küsisiwad mitmed hääled.

„Ah esimene armuke!“ ütles wanakene naeratades.

„Seda unustasin ma jutustamast. Tõnis ütles, see olla tema kaugelt tulnud sugulane olnud, keda tema saatma läinud. Lahkumise peal annud nad üksteisele suud — ja sealt ep see rahwa jutt tõusnud. Tõelik esimene armukene olin aga mina. —

Wõtke kõik sellest õppust, et rahwa juttu iga kord uskuda ei wõi!“

Nooremad läksiwad tantsima ja mängi tegema; muidugi mõista, oliwad ka Rein ja Dja Die nende seas. Mängides juhtus kord Rein peigmees olema ja mõrsja oli — Dja Die. Kui nad teine teisele kätt andsiwad, tundis Rein wäga hästi, kuidas Die käsi warises, Die ise punastas ja see ei jäänud ka Reinu filmade eest warjule.

Peale pulma oli Rein hoopis muutnud; ta oli alati kurw, aga kõrtsi ei läinud ta iialgi enam. Ja see põrgu Koljat, see oli küini nurga ääres ammugi ära ligunenud ja pihastanud; temal ei olnud Reinu üle enam mingisugust wõimu. Noored õunapuud, keda Reinul hull oli, kosusiwad üsna rõõmsalt ta hoole all.

Baari aasta pärast oli Rein tubli pois, kellel riide ega raha puudust polnud. Ta riided ei olnud mitte küll uhked ega kallid, vaid puhtad ja korralikud.

Täna oli Lombi talu õue puhtaks pühitud, seal pidi tõeste midagi oodata olema. Duet koristadi küll tihti, aga nii puhtaks polnud teda enne veel keegi teinud. Külamemm mõtleb warsti: et seal ole noor pois: kas see ime on, kui jälle pulma wastu walmistatakse. — Aga wale! — Pulma haisugi pole Lombil tunda — seal on joodud.

On rahwas kokku tulnud, peetakse aru, kus last ristida.

„Wiime kirikusse!“ ütlewad wanemad, ka nooremad arwawad seda heaks.

„See ei ole hea,“ ütleb koolmeister. „Lapse nõrk teha ja terwis saab selle läbi kahju.“

„Kuida nii?“ küsiwad kõik. „Kuid on ju see aeg ja ilus ilm.“

„Waadake,“ ütleb koolmeister, „lapse teha on nõrk ja ei jõua seda wälja kannatada, kellest meie, wanemad inimesed arugi ei saa, et see ka raske on, ehk terwise peale käib, sest meie teha on sedawõrt tugewam.“

Kuid on kuiv ja tee tolmab. Meie ei pane seda jugu tähelegi ega tunne, et see tolm ka kahjulik on, aga lapse kops on alles õrn ja temasse mõjub tolm palju. Peale selle ei ole wanre raputamine, pöörin ja kärin ega palawa päikese paiste käes olek lapse õrna kehale ega peale hea. Kõige halvem on weel see, et mõned lapsi lausa külma talwise ilma ehk koguni tuisuga kirikusse wiivad, mis läbi paljugi wanemaid omad lapsed surmale ohwerdawad. Nad ise ei tea seda arwatagi, waid ütlewad tihti: „See oli Jumala tahtmine!“ Mina aga ütlen: see oli selge rumalus! Jumal

ei tahta mitte, et sa ise oma last jureta. Peale selle on laste terwise rikkujad ja surmaja: leinid wihtlemine, palawa weega pesemine, palaw toit, õlut ja wiin; ka hällis kiigutamise ei ole hea, see raputab asjata pea aju ja teeb lapsi mõistust tõnksiks."

Kui ilusti koolmeister rääkida mõistab, mõtlejivad kõik; taluema tõendas koguni: „See kõik wõib õige olla; aga kui lapsi, kes juba käiwad, kirikusse wiia, see on ju ometi hea ja Jumala meele pärast!"

„Wististe mitte," ütles koolmeister. „Ka nende keha on nõrk: seal saawad nad wähest koguni pigistada ja külmetada. Sa mis teeb laps kirikus: ta ei saa kirikjanda kõnest aru, waid lallutab ja segab wähest weel teisa kuuljaid oma kisaga."

Selle kõne taga järg oli, et laps kodus ristiti.

Peale ristmist läksiwad wanemad wilja ja heina waatama, muiwad jäiwad aeda juttu westma, nooremad aga kogusiwad murule mängima.

Mägiti „sõrmust" ja „sõela", „pimesikku" ja muud. Pimesikku aegus oli Rein kord püüdjaks, filmad oliwad kiini sejutud. Ta rabas ühte, rabas teist, — ei tätte saanud kedagit. „Tuli! tuli!" hüidsiwad mängijad märgu andmiseks, et püüdjal kardetaw asi ees, aga ei püüdja seda märgand, et see hirmus waenlane nii ligi. „Kaoh!" haaras ta wanad Tamme oksa sülle. Mängijate naer oli suur, isegi Oja Die hele hääl kõlas Reinule kõrwa. Rein pööris ümber ja tormas naerjate hääle peale; jooksjate madin oli talle kuulda — aga nüüd, nüüd puutus midagi käe külge. Kiljatawasti häälest sai Rein aru, et see neiu oli; ta oli tema süles. Rein tundis selgeste, kuidas neiu wärises. Kätik wõeti siul filme eest ära, nüüd nägi ta Die sirget kaju maha löö-

dud filmadega oma ees, punane nagu pohlukmari.

Rein oli üli õnnelik teades, et ta selle ümbert kord tohtinud kinni wõtta, keda ta armastas.

Wanemad rahwas tuliwad käigu pealt tagasi ja istusiwad juttu ajama. Ka nooremad lahkusiwad murult; mõned läksiwad lähedale kaafikusse aega wiitma, teised õunapuu aeda waatama.

Sie wanem õde palus Reinu, temale ja ta õele kõiik tähtsamad asjad aedas näidata; Rein tegi seda lahkestest. Nad oliwad parajaste ükfiu aia nurka jõudnud, kui ema wanema õe ära kutsus; Rein jäi Siega kahestest. Kartlikult astus Rein Sie ette, ta mõtles: see pill peab mu asja kindlaks tegema.

„Ma palun, kas lubad, Sie, mind paar sõna sulle rääkida?“ küsis Rein.

„Miks pärast meie talu inimeste wahel paluda; eks iga üks wõi rääkida, mis ta sündsaks arwab,“ ütles Sie.

„Oh ei! See on hoopis teine asi. Waata! . . .“ Rein ei teadnud, kuidas juttu hakata. Natukesel aja pärast küsis ta neiuult: „Kas sa mind jallid?“

Neiu waatas imestades Reinu otja ja oli üleni punane. „Ma jallin igat õiget inimest,“ ütles ta, „ta finust pean ma lugu.“

See andis Reinule julgust. „Waata!“ ütles ta. „Mull on naise wõtmiseks juba parajad pääwad: lubad sa minu omaks tulla?“

Sie raputas kurwalt pead. „Jätame seda,“ ütles ta wärisewal häälal.

Sie õde tuli tagasi. Sie läks aiast wälja, ehk õde teda küll kord tagasi kutsus. Reinul ei läinud näitamine ja seletamine enam korda; ta filmade ees wirwen-

das kõik ja tihti lipjas mõni segane sõna üle huulde. Kõrwal käija neiu märkas seda väga hästi ja ta ette paneku peale läksivad nad aiaast välja. Rein ei läinud aga enam teiste jekka mängima.

Pidulised lahkusivad õhtul.

Rein mäletas väga hästi, kuidas ema pulma ajal jutustanud; ta mõtles: ka mina võin Diele kirjutada. Mina mõistan ju kõik tähed kirjutada ja pealegi tindi ja julega.

Ja tõeste jõudis Reinu kiri nädali pärast Djale.

Die rebis värisewa kätega kirja lahti, ta süda tujus valjaste.

Peale kirja lugemist pistis ta kirja laua kasti õhates: „Oh, miks peab see juudik olema, seda ma armastan!“ Ta ei mõtelnudgi vastu kirjutada; tema ei teadnud, ei võinud midagi vastu kirjutada. Tihti mõttis ta kirja ja luges uueste läbi.

Baari pääwa pärast leidis ema laua pealt kirja, mida Die sinna unustanud, ta luges läbi; ka isa luges läbi ja kirjutas oma käega ka vastuse, aga mitte Reinule, vaid selle emale.

Ühel pääwal astus Reinu ema Reinu juure, kes parajaste oma õunapuid ravisjes.

„Vaata poeg, kõik asjad ei lähä kirja teel hästi,“ ütles ema kirja taskust välja võttes ja Reinu kätte andes. Rein luges kirja läbi. „See on õige,“ ütles Rein, „et ma waene olen.“ Ema arvas, et waejus mitte ainus põhjus pole Die käe keelamiseks. „Kas ja mäletad weel seda põrgu Koljatid,“ ütles ema. Rein kohkus seda kuuldes, temale tuli hirmus unenägu meelde. „Vaata, see põrgu Koljat on sinu ühe filma välja pistnud ja see on sinu õnnetus. Ma arwan kindlaste,

et see kiri enam rahwa juttu põhjusel on kirjutatud ja et ainus takistaja mitte waesus pole. Inimesed teadwad sinust ikka weel kui juurest juudikust jutustada, see on pea takistus, mis aga wiisakuise pärast kirjas nimetamata jäetud." —

Rein tundis wäga selgeste, kui raske ilma rahwa tühja jutu all elada, ta oli wäga õnnetu. Ja Die oli kurw.

Lombi peremees läks oma naisega naise sugulaste poole pidule, kus ka Dja rahwas oliwad. Lombi perenaine ja Dja Die ajasiwud isekeskis juttu. Muu seas küsis ka Die, kas Rein juudik olla, nagu rahwas rääkida. Berenaisele näitas see küsimine õige imelik: ta ütles, et mitte aru ei saawat, kust rahwas selle jutu wõtnud. Tema teada ei olla Rein tilka õlutgi wõtnud, ta ei suitsetawat tubakatgi.

Baari nädala pärast tuudi Lombi Reinule kiri. Peale kirja lugemist õerus Rein rõõmu pärast käsja Die oli lubanud tema kätt wasta wõtta, kui wanedamad lubawad.

Wend astus Reinu juure; ta teatas, et Loigu talu peremees omale koha ostnud; ta minna Loigult ära.

Kas sa ei taha Loigu talu omale rentida?" küsis ta lõpeks.

"Mull ei ole selleks jõudu ega raha," ütles Rein. Berenaine ja ema tuliwad ka sinna.

"Meie oleme ka selle peale mõtelnud," ütles wend Süri. "Sja wara ja riistad jäiwad kõik minule. Oleks ta nüid alles elanud, ta oleks tõeste oma waranduse meie wahel poolitanud, nüid meie teeme jeda ise eneste wahel. Ma olen sinu abiga jõukamaks saanud ja meie wõime ilma kahjuta sest warandusest mõlemad elada." Rein ei tahtnud sest midagi kuulda. "Nii suurt ohw-

rit ei võta ma sinult mitte vastu, üksnes lainuks võin ma sinult seda vastu võtta."

Perenaine ja ema olivad ka peremehe poolt ja kõige peale ajamise peale võttis Rein nende nõuu vastu.

"Aga mis saab õuna puudega?" küsis Rein wiimaks. "Need jäävad ikka sinu omaks. Kui mull wähest tarwis peaks olema, siis palun ma sind, ka minu jaoks neid kasvatada," ütles Jüri.

"Seda teen ma rõõmuga," ütles Rein.

Kewadel sõitis Rein wännaga Djale „perenaist otsima“, sest Reinul oli Voigu talu kontrakt juba käes.

Dja talu wanemad kutsusiwad ka Die kambrisje ja küsijiwad temalt, kas ta Reinu tahta vastu võtta. Die lubas hea meelega. See oli wanematele imelik, nad palusiwad paar nädalat mõtlemise aega.

Paari päewa pärast tuudi kiri Lompile, milles teatadi, et ka wanemad lubawad; jee luba tuli sellest, et Dja peremees kindlaste oli järele kuulanud ja teada saanud, et Rein mitte joodik ei olla.

Sellamal kewadel olivad Voigul pulmad. Kõik pulmalised aga imestasiwad suure õunapuü aia üle, mida Rein nii ruttu asutanud.

Voigul on ülepea lahke ja lõbus elu. Noored õunapuüd kaswawad aedas jõudjaste, Rein kannab nende eest suurt hoolt; ka Die on tihti tema kõrwal aedas töös, teda aitamas. Mitu korda on Voigult noori õunapuüid Lombi aeda wiidud, maha istutada. Kui aga Lombi peremees neid kingituseks ei tahta vastu võtta, waid nende eest raha tahab maksta, siis lubab ka Rein temalt saadud kingituse eest raha maksta, ehk waranduse tagasi anda, ja sellega on nende tüli igakord lõpetatud.

Kõlm tuul puhub, juudid lödiseb ja wärišeb.

Börgu Koljat.

